

Tid Tisdagen den 28 augusti 2012 kl 17.00 – 18.45
Plats Bolindersalen, Tekniska nämndhuset
Justerat Tisdagen den 28 augusti 2012

Per Ankersjö

Katarina Luhr

Närvarande

Beslutande ledamöter:

Per Ankersjö (C), ordföranden
Katarina Luhr (MP), vice ordföranden
Jonas Nilsson (M)
Torbjörn Erbe (M)
Per Ola Bosson (M)
Helena Levy (M)
Karin Karlsbro (FP)
Mikael Magnusson (S)
Mats E.P. Lindqvist (MP)
Stellan F Hamrin (V)

Tjänstgörande ersättare:

Anders Thureson (M) §§ 1-29
Andreas Lundin (M) § 30
Måns Lönnroth (S)
Kristina von Engeström (S)

för Nils Ingelström (M)
för Nils Ingelström (M)
för Åsa Wester (S)
för Rana Carlstedt (S)

Ersättare:

Andreas Lundin (M) §§ 1-29
Frida Johansson Metso (FP)
Per Johansson (FP)
Maria Brogren (C)
Charles Berkow (MP) §§ 1-24, 26-30
Belinda Hellberg (MP)
Sara Stenudd (V)

Tjänstemän:

Förvaltningschefen Gunnar Söderholm, Daniel Selin, Emily Tjäder, Håkan Andersson, Ingrid Mårtenson, Malin Ekman §§ 1-29, Nicolas Heyum §§ 1-18, Pia Winbladh Högfors och Ulf Mohlander, personalföreträdaren Luis Lopez samt biträdande borgarrådssekreteraren Markus Berensson.

§ 26

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till vattenverksamhet såväl vid Slussenområdet som utanför Slussenområdet samt därtill nya vattenhushållningsbestämmelser för Mälaren och tillstånd till påverkan på Natura 2000-områden

Remiss från mark- och miljödomstolen, mål M 1425-12

Dnr 2011-6820

Beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt miljöförvaltningens förslag:

Ansökan om tillstånd för vattenverksamhet, 11 kap. miljöbalken, mål M 1425-12

1.1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden yrkar att för störningar under byggtiden som inte är kopplade till sökt vattenverksamhet, ska sådana störningar i första hand regleras i kontrollprogram som sökanden ska upprätta i samråd med tillsynsmyndigheten.

1.2 Miljö- och hälsoskyddsnämnden yrkar i andra hand att sökandens ansökan/villkorsförslag gällande dessa störningar ändras/förtydligas enligt förvaltningens synpunkter:

1.2.1. Luftburet buller

Buller under byggskedet ska begränsas så att personer som bor i området inte utsätts för buller över de värden som anges i Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggarbetsplatser (NFS 2004:15). Om bullret överskrider riktvärden ska tillsynsmyndigheten underrättas. Arbeten som överskrider angivna riktvärden får dock förekomma efter samråd med tillsynsmyndigheten. Boende som förväntas utsättas för buller över angivna riktvärden i de allmänna råden under minst en vecka, ska i god tid innan det störande arbetet påbörjas erbjudas tillfälligt boende av exploateringsnämnden.

Bullrande arbeten som kan medföra störningar på grund av luftburet buller ska i huvudsak ske mellan kl. 07.00 och 19.00 helgfri måndag – fredag.

1.2.2. Stomljud

Arbeten under jord får normalt ske mellan kl. 07.00 och 22.00 helgfri måndag till fredag eller på annan tid som tillsynsmyndigheten medger. Stomljud får inte överskrida de nivåer som anges i tabell nedan vad gäller lördag, söndag, helgdag och natt. Om överskridande sker mer än tillfälligt ska tillsynsmyndigheten underrättas, arbeten som överskrider angivna värden får förekomma efter samråd med tillsynsmyndigheten. Angivna nivåer för stomljud i nedanstående tabell får överskridas helgfri måndag – fredag kl. 07.00 – 22.00.

Bostäder, vårdlokaler och fritidshus

Veckodagar	Tid	Högsta ekvivalenta
Helgfri måndag - fredag	07.00 – 19.00	45 dB(A)
Helgfri måndag – fredag	19.00 – 22.00	40 dB(A)
Lördag, söndag och helgdag	07.00 – 19.00	35 dB(A)
Lördag, söndag och helgdag	19.00 – 22.00	30 dB(A)
Samtliga dagar, natt	22.00 – 07.00	30 dB(A)*

**För bostäder gäller dessutom maximal ljudnivå om 45 dB(A) nattetid*

Sökanden bör komplettera med hur många boenden eller hushåll som beräknas drabbas av överskridanden av bullerriktvärden kvällstid samt en beräkning av eventuell fördyring av projektet om arbetstiden på kvällstid inte kan nyttjas

1.2.3. *Utsläpp till vatten*

Processvatten och dräneringsvatten från arbetsområdet ska under byggskedet och så länge föroreningshalten föranleder ledas till kommunalt reningsverk. Vatten från schakt i jord och berg får användas för infiltration om det inte bidrar till att kvaliteten på grundvattnet försämras. Övrigt vatten ska vid behov renas innan det släpps till recipient enligt de villkor som ska upprättas i samråd med huvudmannen för VA och tillsynsmyndigheten.

Sökandes åtagande (.8 *Förslag till villkor, punkt 4*) bör utvidgas till att innefatta hanteringen av allt vatten, även det som eventuellt inte leds till Stockholm Vattens ledningsnät.

1.2.4 *Kontrollprogram*

Sökandens föreslagna villkor, V2, bör utvidgas till att innefatta att sökanden ska inge ett kontrollprogram för miljö minst tre månader innan den tillståndspliktiga vattenverksamheten eller övrig byggverksamhet påbörjas.

- 2 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att översända beslutet i 30 exemplar till mark- och miljödomstolen.
- 3 Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Handlingar i ärendet

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande från den 14 augusti 2012.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

- 1) Ordföranden Per Ankersjö (C), Jonas Nilsson m.fl. (M), Karin Karlsbro (FP), vice ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP) och Mikael Magnusson m.fl. (S) föreslår (se beslutet).
- 2) Stellan F Hamrin (V) föreslår att miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt följande:
 1. Stockholms stads ansökan om tillstånd för vattenverksamhet med anledning av ombyggnaden av Slussen baseras på felaktiga bedömningar, legala brister och otillräckliga förundersökningar samt innebär oacceptabla skador på vattenmiljön och bör därför avvisas (se nedan).
 2. Därutöver anføres följande;

Legala synpunkter

Felaktigt 0-alternativ

I ansökan anges att 0-alternativet innebär att Slussen inte byggs om. Vi anser att denna ”version” av ett 0-alternativ inte är korrekt. Havs- och Vattenmyndigheten ställer krav på åtgärdsprogram för just det aktuella vattenområdet både vad gäller fysisk anpassning och kemiska och biologiska förhållanden. Som kommunal verksamhetsutövare är dessutom Stockholms stad skyldig att direkt rätta sig efter de i HoVs åtgärdsprogram uppställda kraven. Vi anser att 0-

alternativet bör utgöras av det aktuella området åtgärdat utifrån de krav som åtgärdsprogrammen kräver.

Alternativt förslag redovisas inte

I ansökan anges att alternativ lösning inte finns/behövs för att lösa frågan om ökad avbördning. Detta strider enligt vår mening från miljöbalkens krav på redovisning av alternativa förslag. Det föreslagna alternativet innebär stora skador på miljön både uppströms och nedströms Slussen (se nedan) och är därför i sig inte acceptabelt – än mindre självklart.

Behovet avbördning av minst 2.000 m³/s kan lösas genom en kombination av ökad avbördning i Södertälje kanal, Hammarby-slussen, Slussen och Norrström kombinerad med tunnlar antingen i anslutning till dessa eller under omkringliggande områden. Kontroll med Stockholm Vattens tunnel/ledningskarta visar att detta är fullt möjligt. Fördelen med en sådan lösning är att de omfattande erosionsförebyggande åtgärderna kan göras betydligt mindre omfattande.

Ekosystemansatsen

Miljöbalken förutsätter att all verksamhet sker utifrån ekosystemansatsen baserad på försiktighetsprincipen tolkad utifrån bästa tillgängliga vetenskapliga bedömningar. Ansökan uppfyller inte dessa krav.

Ekosystembedömningen sker enbart utifrån ett fåtal förväntade skador. Ansökan saknar helt en övergripande beskrivning av det aktuella ekosystemets struktur och funktion och en sådan är inte heller möjlig eftersom det saknas grundläggande studier av viktiga delar av ekosystemet. Detta beror på att ansökan baseras på tidigare studier utförda med annan målsättning. För ett projekt av denna storleksordning är detta mycket anmärkningsvärt. Det saknas också helt en diskussion av de aktuella områdenas betydelse ur ett livscykelperspektiv vad gäller vandrande fisk (bl.a. sik, siklöja, nors, öring, lax och asp).

Bristande hänsyn till pågående klimatförändringar speciellt vad gäller havsytans stigning

Den pågående klimatförändringen innebär en snabb förändring av grundläggande förutsättningar, som tidigare varit stabila. Den för Sverige väsentligaste förändringen rör hur snabbt havsytans normalvattenstånd ("havsytan") nu stiger. Fram till idag har den stigit med omkring 20 cm (SMHI:s hemsida) och stigningstakten uppgår f.n. till 0,3 cm/år (dito). Alla experter är överens om att stigningstakten ökar för varje år, men osäkerhet råder om hur mycket.

Den senaste internationella, publicerade, vetenskapliga studien har utförts av en expertgrupp på uppdrag av Arktiska Rådet inkl. Sverige (www.amap.no). Gruppen bedömer att den högre, mest sannolika nivån år 2100 kommer att vara + 1,6 m. Denna siffra har i Arktiska Rådet officiellt godkänts av den svenska regeringen. Holländska regeringen konstaterar att osäkerheten om havsytans stigning är stor och adderar därför betydande säkerhetsmarginaler till sina tidigare bedömningar. Man kommer vid årsskiftet att publicera en ny, egen bedömning. Internationella organ som Asian Development Bank utgår från att

havet redan år 2050 stigit med 1 m och att nivån år 2100 överstiger 2 m.

SMHI:s hävdar i uppdrag till Stockholms stad att havsytans normalvattenstånd år 2100 är högst 1 m över nuvarande normalvattenstånd. SMHI har inte redovisat någon osäkerhetsanalys och staden har inte adderat någon säkerhetsmarginal till denna bedömning. Detta framgår uttryckligt av ansökan. Till detta ska läggas ett högsta högvattenstånd i Saltsjön på ytterligare 1,2 m. Någon redovisad vetenskaplig analys om varför man valt just detta scenario finns inte.

SMHI har efter flera officiella förfrågningar förklarat att deras bedömning bara gäller till 1 sept 2013 (då FN:s klimatpanel kommer med en ny global bedömning). Det är därför inte möjligt att basera den aktuella MKB:n på de inlämnade värdena då dessa kommer att vara obsoleta när bygget ska påbörjas. Man måste rimligen avvakta den nya bedömning som FN:s klimatpanel kommer med i september 2013 (eller andra kommande bedömningar).

Ekologiska synpunkter

Miljöingrepp orsakade av erosionsreducerande åtgärder kan reduceras väsentligt

Med nästan all avbördning genom Söderström krävs omfattande åtgärder för att minska erosionen vid höga flöden. Dessa åtgärder innebär att Riddarfjärdens 26 m djupa djuphåla elimineras, men också omfattande skador både uppströms och nedströms Slussen. Dessa åtgärder behövs ej om avbördningen sprids över flera platser. Söderström (och i ännu högre grad Norrström) utgör rester av ett naturligt ström/fors Område och därför värd att bevara också reducerad form. Nuvarande reglering med omfattande 0-tappning i båda systemen kan utan problem förändras med en fastställd minimi-tappning via bl.a. de fauna-vägar, som måste skapas i båda strömmarna.

Allvarligast av de planerade ingreppen är elimineringen av Riddarfjärdens djuphåla. Den utgör ett karaktäristiskt element i Riddarfjärdens ekosystem och en viktig viloplats för en lång rad migrerande fiskarter. Sommartid, då djuphålan utgör den enda platsen i fjärden med kallt bottenvatten, är den helt nödvändig för kallvattendjur som lax, öring, sik, lake, hornsimpa, nors och siklöja. En rad mindre vanliga evertetrater liksom vissa arter av djurplankton kan också antas ha djuphålan som refugie sommartid. Då undersökningar helt saknas går detta inte att belägga, men dessa djurs förekomst i Mälaren och den generella kunskapen om deras ekologi gör en sådan förutsägelse sannolik. Ett första krav måste därför vara att en ordentlig ekologisk studie görs av förhållandena i Riddarfjärden. Djuphållans bevarande och funktion är nödvändig för att ett normalt fisk- och djursamhälle ska kunna återskapas i området omkring Slussen, där ex. nors tidigare utgjorde ett karaktäristiskt inslag (jmf de s.k. norshåvsbåtarna).

Spridning av metaller och organiska gifter vid byggverksamhet

Förslaget att låta större delen av den nödvändiga avbördningen av Mälarens högvatten ske vid Söderström innebär att mycket stora mängder sediment måste tas bort och sedan åter deponeras. Härvid exponeras områdets giftiga tungmetaller och organiska ämnen och betydande mängder frigörs till vattnet. Detta sker redan idag men omfattningen kommer att öka väsentligt. Vad jag kan finna görs inga beräkningar av mängden transporterade lösta fraktioner av tungmetaller och organiska gifter. I praktiken kommer byggverksamheten att

fungera som en punktkälla för giftiga ämnen under hela den tid som bygget pågår. Detta strider direkt mot vattendirektivets krav speciellt som arbetet i huvudsak ska ske utan skyddsbarriärer.

Miljökonsekvenser för ekosystemet inkl växter och djur

Medan beräkningar och bedömningar för fysikalisk-kemiska förhållanden är omfattande om än otillräckliga i vissa avseenden är beskrivning och bedömning av ekosystemet i övrigt helt undermåligt. Som tidigare påpekats saknas helt en övergripande bedömning av ekosystemets struktur och funktion. Konstaterandet att ålen leker uppströms Slussen tyder på att denna brist åtminstone delvis beror på bristande kunskap i de aktuella frågorna.

”Plankton” (och påväxtalger) vid Söderström

Vad gäller plankton förs en mycket allmän diskussion om närsalter, ljus m.m. Detta är irrelevant eftersom ”plankton” inte produceras just i Söderström. Det är dessutom märkligt att man inte skiljer på grupperna djur och växter i detta sammanhang. Växt- och djurplankton produceras uppströms i Riddarfjärden och passerar bara passivt förbi området ner till Hamnbassängen, där de ev. åter kan fylla en ekologisk roll.

Däremot saknas helt uppgifter om de primärproducenter som utgör den funktionellt viktigaste grupperna nämligen alla arter och former av påväxtalger. Dessa kan ses i stora mängder redan vid en okulärbesiktning från broarna. Dessa grundläggande felaktigheter ger ett klart intryck av bristande kompetens.

”Fisk”

Vad gäller fisk saknas helt undersökningar avsedda att beskriva de förhållanden som är relevanta för de planerade åtgärderna. Istället hänvisas till en ur ekologisk synpunkt ofullständig undersökning gjord av Länsstyrelsen gjord i helt andra syften. Detta är oacceptabelt. En omfattande undersökning utförd under olika delar av året är helt nödvändig för att kunna göra en bedömning av situationen.

Mälaren med området runt Strömmarna är bland de mest artrika i hela Östersjöområdet vad gäller fiskarter och flera andra djurgrupper (ex. blötdjur). I väntan på förnyade studier kan bara nämnas förekomsten av arter som lax, havs- och insjööring, sik, nors, ål, asp, nissöga, nors, hornsimpa, lake, stensimpa m.fl.. Flera av dessa arter förekommer i EU:s art- och habitatdirektiv och/eller omfattas av EUs Gemensamma Fiskeripolitik och borde därför åtnjuta särskilt skydd.

Också beträffande ål och lax/öring (Del B; 81(101) framförs direkta felaktigheter. Dels hävdas att lax och öring förekommer till följd av utsättningar (och därmed inte påverkas av projektet?). Öring reproducerar sig i många vatten i området och utsättning av fisk ska enligt förslag från EU ersättas med just naturlig reproduktion. Åtgärder för detta måste börja vidtas redan nu. Och beträffande ål (som f.n. dessutom är starkt hotad) hävda som tidigare nämnts att den leker uppströms Slussen.

Bottendjur

Så vitt kan bedömas har inga särskilda studier av bottenfaunan utförts. Det är därför inte möjligt att bedöma om det förekommer hotade arter. Anmärkningsvärd är bedömningen att utfyllnad av Riddarfjärdens djuphåla

skulle utgöra en positiv miljökonsekvens i detta sammanhang. Det visar klart på hur man helt missuppfattar sin roll. Bedömningar ska inte grundas på om en viss art ökar eller minskar – och då allra minst ur ett mänskligt perspektiv – utan på hur beståndet förhåller sig till det naturliga tillståndet (eller vad gäller HMWB) åsyftade tillståndet. Riddarfjärdens djupbottnar *ska* exempelvis utgöras av sediment – inte som nu föreslås grövre material därför att detta vore ”bättre” – och självklart ska åtgärder vidtas för att återskapa naturliga syreförhållanden (och därmed lägre fosfor-läckage).

Ingenting nämns om förekomsten av blötdjur (musslor, snäckor m.m.). Dessa är normalt mycket vanliga i och vid strömmande vatten och förekommer med all säkerhet i stort antal (inkl den visserligen invandrade men ändå i Sverige sällsynta vandrarmusslan). Detta måste undersökas.

Fåglar

Man hävdar att häckning av fåglar i arbetsområdet inte är känd. Detta är en generell och helt orimlig bedömning och med all säkerhet felaktigt. Detta bör självklart undersökas.

Däggdjur

Uppgifter om däggdjur saknas helt. Undertecknad har själv sett både bäver och utter under längre perioder vistas i området och sannolikt kan fler däggdjur inkl. säl förekomma. I Riksmuseets datakällor nämns bl.a. tumlare, vilket kan vara en felangivelse (som självklart måste kollas). Men varför nämns inte detta? Har man inte ens undersökt lätt-tillgängliga och helt öppna källor?

Beslutsgång

Ordföranden Per Ankersjö (C) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från Per Ankersjö (C), Jonas Nilsson m.fl. (M), Karin Karlsbro (FP), Katarina Luhr m.fl. (MP) och Mikael Magnusson m.fl. (S).

Reservation

Stellan F Hamrin (V) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Särskilt uttalande

Särskilt uttalande lämnas av vice ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP) enligt följande:

Med hänsyn tagen till de olika viljor som finns kring ombyggnationen av Slussen, så är förvaltningens tjänsteutlåtande mycket väl avvägt.

Med tanke på den roll som förvaltningen nu står i begrepp att axla som tillsynsmyndighet för ett ombyggnadsprojekt som kringgärdas av en mix av fakta, synpunkter, sidospår och personliga åsikter, så är det klokt av förvaltningen att renodla och förtydliga sin roll i detta.

Mälarens ökande översvämningsrisk på grund av ökad nederbörd i Mälarbäcken samt det därpå ökande behovet av avtappning är förvisso den mest akuta vattenfrågan som behöver lösas.

Det som fortfarande saknas i Slussenprojektet är hur förvaltningen och Stockholm i övrigt ska förhålla sig till risken med en på sikt stigande havsnivå, som riskerar att "äta upp" både det nya Slussen och Mälaren. Vi anser att det är

av största vikt att staden tillsammans med Länsstyrelsen tar fram en plan för hur en stigande havsnivå ska kunna hanteras.

Länsstyrelsen och inte miljöförvaltningen är tillsynsmyndighet för vattenhushållningen. Ett delat tillsynsansvar leder alltid till risker att saker och ting hamnar mellan stolarna. Det är ytterligt angeläget att det delade tillsynsansvaret inte leder till att väsentliga naturvärden skadas.

Särskilt uttalande lämnas av Mikael Magnusson m.fl. (S) enligt följande:

Byggverksamheten vid Slussenområdet kan komma att få stora konsekvenser för vattenhushållningen inte bara i anslutning till själva området utan möjligen också längre bort.

Länsstyrelsen och inte miljöförvaltningen är tillsynsmyndighet för vattenhushållningen. Ett delat tillsynsansvar leder alltid till risker att saker och ting hamnar mellan stolarna. Det är ytterligt angeläget att det delade tillsynsansvaret inte leder till att väsentliga naturvärden skadas.

Miljöförvaltningen bör återkomma till nämnden och redogöra för hur dessa risker kan minimeras.

Vid protokollet
Ingrid Mårtenson

Rätt utdraget intygar:
